

Р. Я. Шай

доцент кафедри теорії та філософії права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
канд. юрид. наук

СУБ’ЄКТИ РЕАЛІЗАЦІ ПРАВООХОРОННИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

© Шай Р. Я., 2014

Стаття присвячена вирішенню проблеми визначення поняття “правоохоронні органи”, оскільки від цього залежить розв’язання питання про те, які саме функції державних органів слід визнавати правоохоронними.

Ключові слова: правоохоронна діяльність, правоохоронні органи, функції держави, законність, правопорядок, громадянське суспільство, державна діяльність, державні органи.

Р. Я. Шай

СУБЪЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ФУНКЦИЙ ГОСУДАРСТВА

Статья посвящена решению проблемы определения понятия “правоохранительные органы”, так как от этого зависит решение вопроса о том, какие именно функции государственных органов следует признавать правоохранительными.

Ключевые слова: правоохранительная деятельность, правоохранительные органы, функции государства, законность, правопорядок, гражданское общество, государственная деятельность, государственные органы.

R. Y. Shay

SUBJECTS OF IMPLEMENTATION OF THE LAW ENFORCEMENT FUNCTIONS OF THE STATE

The article is devoted to the problem of the definition of “law enforcement”, as it affects the question of what the functions of the state bodies should recognize law enforcement

Key words: law enforcement, law enforcement agencies, state functions, legality, law and order, civil society, state activities state agencies.

Постановка проблеми. При визначенні того чи іншого державного органу як правоохоронного, головним необхідно визнати функціональний критерій. Правоохоронна діяльність, вочевидь, виходить за межі діяльності лише правоохоронних органів. Окремі її функції виконують законодавча та виконавча гілки влади, президентські органи, інститути громадянського суспільства тощо.

Метою дослідження цієї статті є проведення класифікації правоохоронних функцій, враховуючи їх різноманітність та визначення суб’єктів їх реалізації.

Стан дослідження. Дослідженню проблеми класифікації правоохоронних функцій держави присвятили свої праці такі вчені-науковці, як: К. Гуценко, М. Ковальов, С. Лихова, В. Осадчий, В. Бож’єв, В. Молдован, В. Дяченко, Н. Клименко та ін..

Виклад основного матеріалу. Оскільки окремі функції правоохоронної діяльності виконують і законодавча і виконавча влади, президентські органи та інститути громадянського суспільства, то можна вважати, що суб'єктами правоохоронної діяльності є: держава через свої законодавчі, виконавчі, судові, президентські органи, прокуратуру; деякі громадські організації та об'єднання; окремі громадяни, яким державою делеговано певні повноваження з урахуванням відповідного розподілу між ними компетенції, форм і засобів здійснення.

Усі правоохоронні функції необхідно розділити на головні та другорядні (допоміжні) [1, с. 173]. До головних належать ті, що безпосередньо пов'язані з боротьбою зі злочинністю та правопорушеннями, які тягнуть юридичну відповідальність. До останніх належать: профілактична, захисна; охоронна; ресоціалізаційна; оперативно-розшукова, розслідування злочинів; судовий розгляд справ про злочини; розгляд справ про адміністративні правопорушення; розгляд справ про фінансові та господарські правопорушення; виконавча. До другорядних функцій належать: контрольна; дозвільна; правороз'яснювальна; аналітична та методична; інформаційна; нормотворча; координаційна.

Правоохоронні органи можуть виконувати також й інші функції, які взагалі не можна назвати правоохоронними: розвідувальна, забезпечення урядового зв'язку, надання соціальної допомоги, антидиверсійна, конвойна тощо.

Тому до правоохоронних органів можна зарахувати лише такий державний орган, виконання яким однієї чи декількох головних правоохоронних функцій є визначальним у його діяльності. При цьому виконання другорядних (допоміжних) правоохоронних функцій не має великого значення, хоча їх виконують майже всі зазначені вище органи.

З урахуванням викладеного, сьогодні до правоохоронних органів України можна зарахувати такі органи: судові; прокуратури; міліції; податкової міліції; Служби безпеки України; Управління державної охорони; Державної прикордонної служби; Військової служби правопорядку в Збройних силах України; Державного департаменту України з питань виконання покарань; досудового слідства та дізнання.

Разом із тим, питання про належність судових органів до правоохоронних вирішують науковці неоднозначно, хоча сумнівів щодо віднесення суду до правоохоронних органів виникати не повинно [1, с. 304]. Так, В. Осадчий зазначає, що “суд... є правоохоронним органом. Належність же його до самостійної “гілки” влади – зовсім інше питання” [2, с. 71]. Законодавець також зараховує суд до правоохоронних органів. У ст. 12 Закону України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”, де згадується про працівника суду, суд фактично зараховано до правоохоронних органів. Необхідно також вказати, що належність судів до правоохоронних органів ніяк не зменшує їх значення як представників однієї з фундаментальних гілок державної влади, яка посідає чільне місце у процесі охорони та захисту прав, інтересів особи, суспільства і держави. Але при цьому судова система виступає центральною ланкою, серцевиною системи правоохоронних органів, оскільки завдання правосуддя є здійснення більшості напрямів правоохоронної діяльності (виконання правоохоронних функцій) [3, ст. 12]. У ст. 2 “Завдання суду” Закону України “Про судоустрій України” зазначено, що суд, здійснюючи правосуддя, на засадах верховенства права забезпечує захист гарантованих Конституцією України та законами прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави [4].

Функціональним призначенням прокуратури України згідно зі ст. 121 Конституції є підтримання державного обвинувачення у суді; представництво інтересів громадянина або держави у суді у випадках, визначених законом, нагляд за дотриманням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах тощо. У Законі України “Про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” функції прокуратури (ст. 5) приведені у відповідність до функцій прокуратури, закріплених у ст. 121 Конституції України [5].

Відповідно до ст. 2 Закону України “Про міліцію” основними завданнями міліції є: гарантування особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; запобігання

правопорушенням та їх припинення; охорона і забезпечення громадського порядку; виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили; забезпечення безпеки дорожнього руху; захист власності від злочинних посягань; виконання кримінальних покарань і адміністративних стягнень; участь у наданні соціальної та правової допомоги громадянам тощо [6].

Завданнями податкової міліції згідно зі ст. 19 Закону України “Про державну податкову службу в Україні” є: запобігання злочинам та іншим правопорушенням у сфері оподаткування, їх розкриття, розслідування і провадження у справах про адміністративні правопорушення; розшук платників, які ухиляються від сплати податків, інших платежів; запобігання корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів; забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захист їх від протиправних посягань, пов’язаних з виконанням службових обов’язків [7].

У ст. 1 Закону України “Про Службу безпеки України” законодавцем визначено, що Служба безпеки – це державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України. Відповідно до ст. 2 цього Закону на Службу безпеки покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб тощо [8].

Управління державної охорони України є державним правоохоронним органом спеціального призначення, підпорядкованим Президентові та підконтрольним Верховній Раді. Це положення закріпив законодавець у ст. 11 Закону України “Про державну охорону органів державної влади та посадових осіб”. Стаття 12 цього Закону визначає, що на Управління державної охорони України покладаються такі завдання: здійснення державної охорони щодо органів державної влади України; забезпечення безпеки посадових осіб, визначених цим Законом, за місцем їх перебування як на території України, так і за її межами; забезпечення безпеки членів сімей посадових осіб, визначених вказаним Законом, які проживають разом з ними або супроводжують їх; запобігання протиправним посяганням на посадових осіб і членів їх сімей та об’єкти, щодо котрих здійснюється державна охорона, їх виявлення та припинення тощо [9].

Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення (ст. 6 Закону України “Про Державну прикордонну службу України”) [10]. Стаття 2 цього Закону визначає, що основними функціями Державної прикордонної служби України є: охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії, забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму; здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, а також виявлення і припинення випадків незаконного їх переміщення; охорона суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні та контроль за реалізацією прав і виконанням зобов’язань у цій зоні інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій; ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України згідно із законами “Про розвідувальні органи України” [201] та “Про оперативно-розшукову діяльність” [151]; участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та у межах контрольованих прикордонних районів; участь у здійсненні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та посадових осіб, визначених у Законі України “Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб” [9]; охорона закордонних дипломатичних установ України тощо.

Згідно зі ст. 1 Закону України “Про Військову службу правопорядку в Збройних силах України” [10], Військова служба правопорядку в Збройних силах України – спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних сил у місцях дислокації

військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях, військових містечках, на вулицях і у громадських місцях; для запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних силах України, їх розкриття і припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних сил, а також для захисту майна Збройних сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах.

Стаття 3 цього Закону встановлює основні завдання Військової служби правопорядку в Збройних силах України, які полягають у наступному: виявлення причин, передумов і обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених у військових частинах та на військових об'єктах; розшук осіб, які самовільно залишили військові частини (місця служби); запобігання вчиненню і припинення злочинів та інших правопорушень у Збройних силах; участь в охороні військових об'єктів та забезпеченні громадського порядку і військової дисципліни серед військовослужбовців у місцях дислокації військових частин, військових містечках, на вулицях і у громадських місцях; провадження у встановленому законом порядку дізнання у справах про злочини, вчинені військовослужбовцями Збройних сил та військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, працівниками Збройних сил під час виконання ними службових обов'язків або у розташуванні військової частини; захист майна Збройних сил від розкрадання та інших злочинних посягань; забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів; участь у гарнізонних заходах; виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті; забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні тощо.

Відповідно до Указу Президента "Про Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань" [11] основними завданнями Департаменту є: здійснення єдиної державної політики у сфері виконання кримінальних покарань; розроблення рекомендацій щодо організації тримання осіб, взятих під варту, забезпечення виконання вироків суду і застосування передбачених законом засобів виправлення і перевиховання засуджених; здійснення контролю за виконанням вироків суду за окремими видами додаткових покарань; забезпечення примусового лікування засуджених, хворих на алкоголізм та наркоманію; забезпечення дотримання вимог законодавства в органах і установах виконання покарань, запобігання злочинам, дисциплінарним проступкам з боку засуджених до позбавлення волі, їх припинення і виявлення та розкриття злочинів, вчинених в органах і установах виконання покарань, проведення дізнання у справах про ці злочини, здійснення оперативно-розшукової діяльності; керівництво органами і установами виконання покарань, організація виробничо-господарської діяльності з наданням засудженим роботи, забезпечення їх професійної підготовки та загальноосвітнього навчання; правовий і соціальний захист осіб рядового і начальницького складу тощо.

Органи досудового слідства та дізнання відповідно до ст. 4 Кримінально-процесуального кодексу України зобов'язані у межах своєї компетенції порушити кримінальну справу в кожному випадку виявлення ознак злочину, вжити всіх передбачених законом заходів до встановлення складу злочину, осіб, винних у його вчиненні, і до їх покарання [12].

У той же час від правоохоронних органів слід відрізняти державні органи, які виконують окремі правоохоронні функції. За своєю суттю визначальним у їх діяльності є виконання інших (не правоохоронних) функцій, а тому – це контролюючі органи.

У системі управління ОВС прийнято виділяти три основні рівні: стратегічний, оперативний і тактичний. На стратегічному рівні управління, враховуючи з установки та вимоги вищих органів державної влади, розробляються та приймаються найважливіші рішення за всіма напрямками організації, функціонування та вдосконалення системи ОВС. Виконання таких рішень забезпечується шляхом централізованого керівництва цією системою апаратом МВС України. Оперативний рівень характеризується повсякденним управлінням підлеглими органами та службами, що спрямований на виконання рішень Верховної Ради, Президента та Кабінету Міністрів України, місцевих органів влади, МВС України з урахуванням соціально-економічних,

географічних, а також кримінологічних особливостей обслуговуваних регіонів. Даний рівень представляють Головні управління і управління в Автономній Республіці Крим, областях та на транспортних магістралях. Тактичний рівень управління передбачає безпосереднє здійснення функцій у сфері охорони правопорядку, боротьби зі злочинністю, забезпечення громадської безпеки, проведення в життя рішень вищих органів. До вказаного рівня належать органи внутрішніх справ міст, районів та лінійних ділянок транспортних магістралей.

Подібна диференціація рівнів управління містить деяку умовність, про яку не слід забувати, хоча вона і не порушує самого принципу наведеного розмежування. Так для МВС України головним напрямом діяльності є, звичайно, стратегічне управління системою. Разом із тим у діяльності центрального апарату є елементи повсякденного оперативного управління обласними і транспортними управліннями МВС. Силами працівників апарату МВС України здійснюється на місцях і тактичне управління в екстремальних ситуаціях, при розкритті, розслідуванні особливо складних злочинів і за інших неординарних обставин. На рівні Головних управлінь – управлінь МВС України в областях та на транспорті проводиться робота щодо безпосереднього виконання працівниками їх апаратів функцій у сфері охорони правопорядку та боротьби зі злочинністю [13, с. 49].

Ієрархічність побудови системи ОВС виразно виявляється в тому, що всі утворюючі її територіальні підсистеми виступають як суб'єкт і об'єкт управління водночас. Кожна з цих підсистем входить в більшу, або управляючу систему і містить меншу, або керовану, систему. На думку В. Плішкіна, ієрархія системи ОВС України є трирівневою і має такий вигляд: перший рівень – МВС України; другий – Головні управління МВС України в Автономній Республіці Крим, м. Києві, Київській області; головні управління МВС України в областях і на транспортних магістралях; третій рівень – міськрайлінооргани внутрішніх справ [14, с. 166]. Також існують інші підходи до визначення рівнів управління в системі ОВС. Так, Г. Туманов, наприклад, писав, що в структурі та ієрархії управляючих та керованих систем і рівнів управління колишнього МВС СРСР було сім рівнів управління. Керуючись цим, до вже названих трьох рівнів він додає ще три: IV – відділення районного рівня, V – групу працівників на чолі зі старшим групи і VI – окремих працівників (службовець) МВС [15, с. 94]. На думку О. Бандурки, в усіх органах внутрішніх справ існує три види структурних підрозділів: 1) галузеві (підрозділи міліції, слідчі апарати, криміналістичні підрозділи, ДАІ тощо), які реалізують основні функції ОВС; 2) функціональні (кадрові, фінансово-економічні, господарські, медичні), які виконують функції забезпечення; 3) загального керівництва (штаби, чергові частини, інформаційно-аналітичні центри) [16, с. 66]. Наведена ієрархічна побудова ОВС відображає ступінь складності структури внутрішньо-системного управління, зокрема, кількість ступенів управління, характер управлінського впливу на основний об'єкт – міськрайлінооргани внутрішніх справ.

Важливим для з'ясування сутності правоохоронної діяльності ОВС на регіональному рівні є дослідження їх функціональної структури. Функціональна структура кожної системи формується і нормативно закріплюється в т. зв. управлінських регламентах, тобто положеннях, переліках функціональних обов'язків тощо. Конкретний зміст функцій системи управління залежить від її цільового призначення та специфіки діяльності [17, с. 12–18]. Завдання та функції виконуються заради досягнення мети управління. Під метою управління необхідно розуміти настання бажаного стану або рівня розвитку системи, що досягається шляхом реалізації відповідних управлінських рішень. Звідси можна зробити висновок про те, що без визначення мети процес управління не має сенсу і значення. Головна мета діяльності ОВС полягає в охороні правопорядку, захисті прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, забезпеченні громадської безпеки та боротьбі з правопорушеннями на всій території держави. Ця стратегічна мета деталізується низкою нормативних актів до такого рівня, при якому кожна конкретно визначена мета виступає як завдання безпосередньої управлінської діяльності (охорона громадського порядку, боротьба зі злочинністю, розслідування злочинів, забезпечення безпеки дорожнього руху тощо). Реальні окремі цілі, яких потрібно досягти для отримання головного результату діяльності, становлять, своєю чергою, зміст завдань, поставлених перед ОВС.

На сучасному етапі розвитку держави органи системи МВС України покликані виконувати такі завдання: гарантувати особисту безпеку громадян, захищати їхні права, свободи та законні інтереси; запобігати правопорушенням, припиняти їх; забезпечувати охорону громадського порядку;

виявляти і розкривати злочини, розшукувати осіб, які їх вчинили; забезпечувати безпеку дорожнього руху; захищати власність від злочинних посягань; сприяти викоріненню причин та умов, які породжують злочини; забезпечувати неухильне дотримання законності в діяльності підрозділів та посадових осіб ОВС; брати участь у наданні соціальної і правової допомоги громадянам, сприяти у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам та організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків [18].

Відповідно до поставлених завдань ОВС мають різноманітні за своїм характером і змістом обов'язки, які можуть бути розподілені на чотири основні групи: 1) охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки; 2) боротьба із злочинністю; 3) охорона власності і фізичних осіб; 4) попередження (профілактика) правопорушень. Для виконання покладених на ОВС завдань їм надані державно-владні повноваження, згідно з якими їх працівники мають право вимагати від громадян і посадових осіб припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню відповідних повноважень; вживати заходи щодо припинення правопорушень; складати протоколи про адміністративні правопорушення; застосовувати в межах своєї компетенції заходи адміністративного примусу; перевіряти у громадян, при підозрі у вчиненні правопорушень, особисті та інші документи; затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях певні категорії осіб, наприклад, підозрюваних у вчиненні злочину; обвинувачених, які переховуються від дізнання, слідства чи суду; засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання; викликати громадян і службових осіб у справах про злочини та у зв'язку з матеріалами, що перебувають в їх провадженні, а в разі ухилення без поважних причин від явки за викликом піддавати їх приводу; проводити в порядку провадження дізнання чи досудового слідства обшуки, вилучення, допити та інші слідчі дії; здійснювати на підставах і в порядку, встановленому законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи, фото-, кіно-, відео- зйомку і звукозапис, прослуховування телефонних розмов із метою розкриття злочинів; вести профілактичний облік правопорушників, криміналістичний та оперативний облік в обсязі, структурі і порядку, що визначаються завданнями, покладеними чинним спеціальним законодавством [19, с. 11].

Свою чергою, цілі і завдання ОВС визначають їх функції, тобто основні напрями діяльності служб та підрозділів. Отже кожна функція органу (органів) внутрішніх справ деталізується функціями його структурного підрозділу, а останні – функціональними обов'язками окремих працівників. Зазвичай, в адміністративно-правовій науці функціями ОВС вважають: адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну (на договірних засадах). На нашу думку, у правоохоронних функціях ОВС мають знаходити відображення головні напрями діяльності їх служб та підрозділів, визначені чинним законодавством. Кожна з функцій, покладених на орган внутрішніх справ, конкретизується у функціях його структурних підрозділів, а функції структурних підрозділів розподіляються у формі функціональних обов'язків кожного окремого працівника підрозділу, які він виконує постійно. Таким чином функції ОВС виявляються і реалізуються в повсякденній діяльності органу в цілому, окремих його підрозділів і працівників при виконанні поставлених перед ними завдань. Функції ОВС за специфікою завдань, для виконання яких вони здійснюються, можна розподілити на основні, ресурсні (забезпечувальні, допоміжні, другорядні) та управлінські (організаційні, загального керівництва, штабні). Основні функції – це ті функції, заради яких створюються органи внутрішніх справ. Вони пов'язані з охороною громадського порядку, боротьбою зі злочинністю, розслідуванням злочинів, забезпеченням безпеки дорожнього руху тощо і реалізуються галузевими структурними підрозділами ОВС, для яких виконання цих функцій становить головний зміст їхньої роботи (підрозділи карного розшуку, боротьби з економічною злочинністю, слідчі, охорони громадського порядку тощо). Отже, до основних функцій ОВС належать: забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; забезпечення охорони громадського порядку; попередження, припинення злочинів та інших правопорушень; своєчасне виявлення, розкриття і розслідування злочинів, розшук осіб, котрі їх вчинили; забезпечення безпеки дорожнього руху; захист власності від злочинних посягань; виконання кримінальних покарань і адміністративних стягнень.

Ресурсні функції існують для того, щоб створити належні умови для реалізації основних функцій. Це такі допоміжні функції, як кадрового, інформаційного, документаційного, фінансового, матеріально-господарського, технічного, медичного забезпечення тощо. Ці функції виконують підрозділи кадрів, інформаційні бюро, секретаріати, канцелярії, бухгалтерії, фінансово-економічні, господарські, медичні структури тощо. Управлінські функції є обов'язковою складовою функціональної структури ОВС, це практично загальні функції управління, тобто аналіз, прогнозування, планування, організація, регулювання, контроль. Ці функції виконують насамперед керівники. В ОВС на реалізацію цих функцій спрямована також робота штабних підрозділів, чергових частин, інформаційних бюро тощо.

Отже, функціональна структура органу внутрішніх справ – це сукупність різних видів та напрямів діяльності підпорядкованих йому служб та підрозділів, що зумовлені його метою та конкретними завданнями, а також сукупність функціональних обов'язків їх працівників.

В Україні поступово формується демократична правова держава, і цей процес передбачає удосконалення законодавства, яке регулює управлінські відносини, і внесення необхідних змін до нього. Програму, перспективи розвитку правової бази діяльності правоохоронних органів слід було б узагальнити в Концепції правоохоронної діяльності в Україні, на підставі якої розроблялися б головні напрями, принципи, завдання, визначалися б матеріальна і правова основа та кадрове забезпечення діяльності правоохоронних органів. Наповнення організаційної структури кількісним змістом не є самоцілью, а природним чином має бути пов'язане із забезпеченням цілей діяльності правоохоронних органів.

Сьогодні виникла реальна необхідність надати нового змісту стосункам між апаратами МВС і ГУМВС, УМВС, УМВСТ та міськрайліноорганами внутрішніх справ, тобто відносинам субординації, з одного боку, і зв'язкам між підрозділами та службами по горизонталі, тобто координаційним відносинам, – з іншого. Щодо вертикальних зв'язків, то слід зазначити те, що МВС має стати науково-методичним, прогностичним, інформаційним та організаційним центром. Таке визначення основних функцій і напрямів діяльності МВС України найкращим чином відповідатиме його ролі як центрального органу державного управління в системі внутрішніх справ. Функціонування головних і обласних управлінь МВС та міськрайорганів складає середню та низову ланку в системі управління. На них при існуючому адміністративно-територіальному поділі покладається основне навантаження щодо управління силами і засобами ОВС. Немає сумніву, що основна частина функцій щодо виконання завдань боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки мають бути зосереджені у віданні міськрайорганів внутрішніх справ.

Висновки. Правоохоронні органи в Україні можуть виконувати інші функції, які взагалі не можна назвати правоохоронними: розвідувальна, забезпечення урядового зв'язку, надання соціальної допомоги, антидиверсійна, конвойна тощо. У зв'язку із цим до правоохоронних органів можна віднести лише такий державний орган, виконання яким однієї чи декількох головних правоохоронних функцій є визначальним у його діяльності. При цьому виконання другорядних (допоміжних) правоохоронних функцій не має великого значення, хоча їх виконують майже всі зазначені вище органи.

1. Мельник М. І. *Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посіб.* / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2002. – 576 с. 2. Осадчий В. І. *Правоохоронні органи як суб'єкти кримінально-правового захисту* / В. І. Осадчий // *Право України.* – 1997. – № 11. – С. 71–75. 3. *Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів: Закон України від 04.02.94 № 3925-ХІІ* / Верховна Рада України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3781-12. 4. *Про судоустрій України: Закон України: остання ред. від 03.08.2010* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3018-14>. 5. *Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про прокуратуру”*: Закон України: остання ред. від 01.01.1994 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3662-12>. 6. Про міліцію: Закон України // Відом. Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20. 7. Про Державну податкову службу в Україні : Закон України: ред. від 06.08.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/509-12>. 8. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 // Закони України / Верховна Рада України, Ін-т законодавства. – К.: Право, 1997. – Т. 3. – 870 с. 9. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України: остання ред. від 16.11.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=160%2F98-%E2%F0>. 10. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України : остання ред. від 10.03.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3099-14>. 11. Про Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань: Указ Президента [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/827/98>. 12. Кримінально-процесуальний кодекс України: станом на 1 вересня 2011 р. / [упоряд.: А. М. Притула, Н. В. Неледвіа]. – Одеса: Фенікс, 2011. – 500 с. 13. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: навч. посіб. / В. С. Ковальський та ін.; відп. ред. Я. Ю. Кондратьєв. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 320 с. 14. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник / В. М. Плішкін; за ред. Ю. Ф. Кравченка. – К.: НАВСУ, 1999. – 702 с. 15. Туманов Г. А. Организация управления в сфере охраны общественного порядка / Г. А. Туманов. – М.: Юрид. лит., 1972. – 232 с. 16. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: підручник / О. М. Бандурка. – Х.: Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с. 17. Аверьянов В. Б. Функции и организационная структура органа государственного управления / В. Б. Аверьянов. – К.: Наук. думка, 1979. – 148 с. 18. Про Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1138%2F2000>. 19. Тюріна О. В. Сучасні системи правоохоронних органів (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01: теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень / Оксана Володимирівна Тюріна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 18 с.